

ЩОДО НАБРАННЯ ЧИННОСТІ ПОЛОЖЕННЯМИ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (далі – УАЕС) за своїм обсягом і тематичним охопленням є найбільшим міжнародним-правовим документом за всю історію України та найбільшим міжнародним договором з третьою країною, коли-небудь укладеним Європейським Союзом [1, с. 6]. Ще на стадії розробки зазначалось, що УАЕС за своїм змістом «не буде мати аналогів серед уже існуючих угод про асоціацію, укладених ЄС з третіми країнами» [див. : 2, с. 305]. Значний обсяг УАЕС зумовлює її ієрархічну структурованість та складність сприйняття її положень без детального аналізу та систематичного тлумачення.

Слід нагадати, що УАЕС було підписано у два етапи: 1) перший відбувся 21 березня 2014 р., коли було підписано так звану політичну частину УАЕС (преамбула, ст. 1, розділи I, II, VII); 2) другий – 27 червня 2014 р. (після проведення виборів Президента України), коли було підписано так звану економічну частину УАЕС (розділи III, IV, V, VI). Сторонами УАЕС виступили, з одного боку, Україна, з іншого – ЄС як окремий суб'єкт, Європейське співтовариство з атомної енергії, а також 28 країн, що є членами ЄС.

Аналіз змісту УАЕС показує, що структурно вона не розподілена на політичну та економічну частину, а складається з преамбули, ст. 1 («Цілі»), 7-ми розділів, додатків до розділів IV, V, VI та протоколів. Деякі розділи УАЕС розподіляються на глави, деякі глави – на частини, деякі частини – на підрозділи, кінцевим елементом виступають окремі статті. Складність сприйняття положень УАЕС зумовлена, зокрема, тим що назва окремої статті, як правило, не дає можливості зрозуміти предмет регулювання положень відповідної статті без звернення до назви підрозділу та/або частини та/або глави, у якій знаходиться та чи інша стаття. Наприклад, в Угоді наявні дві статті із назвою «Нормативно-правове наближення» (ст. 64, 124), дві статті із назвою «Адаптація законодавства» (ст. ст. 114, 153), дві статті – «Наближення законодавства» (ст.ст. 133, 138), зміст яких складно зрозуміти без визначення їх структурного знаходження у тексті УАЕС та систематичного тлумачення поряд з іншими статтями УАЕС.

Відповідно до ч.1-ч.2 ст. 486 УАЄС вона набирає чинності у місячний строк після передання усіма сторонами депозитарію (яким є Генеральний секретаріат Ради ЄС) ратифікаційних грамот або документів про затвердження. Станом на жовтень 2014 р. вказана УАЄС повністю пройшла процедуру ратифікації (чи затвердження в іншій формі) та передання ратифікаційних грамот (документів про затвердження) на зберігання в Україні [3], а також у більше ніж 10-ти країн-членів ЄС. На рівні ЄС та Євроатому процедура ратифікації ще не була завершена. У публіцистичних джерелах ЄС зазначалось, що процес ратифікації (затвердження) в усіх суб'єктах УАЄС може тривати декілька років [4].

У зв'язку з наведеним положенням ч.ч. 4-7 ст. 486 УАЄС передбачають тимчасове застосування УАЄС до набрання нею чинності. Положення щодо тимчасового застосування (англ. – *provisional application*), як правильно зазначає Р. Б. Хорольський, є широко застосовуваними у міжнародному договірному праві, відповідно до ст. 25 Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. Сутність тимчасового застосування полягає у тому, що міжнародний договір (повністю або частково) стає юридично обов'язковим для договірних сторін, навіть якщо цей договір ще не набрав чинності [див. : 5].

Відповідно до ч.ч. 3-4 УАЄС Угода застосовується в частині, яка визначена ЄС на другий місяць після: 1) здачі Україною ратифікаційної грамоти депозитарію (було зроблено); 2) надіслання Європейським Союзом повідомлення із зазначенням частин УАЄС, які будуть застосовуватись тимчасово.

Відповідні рішення ЄС щодо тимчасового застосування УАЄС містяться у: 1) Рішенні Ради ЄС від 17 березня 2014 р. № 2014/295/EU, яким передбачено тимчасове застосування положень т.з. політичної частини УАЄС, а саме застосуванню підлягають розділ I, статті 4-6 Розділу II, Розділ VII (окрім ч.1 ст. 479) [6]; 2) Рішенні Ради ЄС від 23 червня 2014 р. № 2014/668/EU, яким передбачено тимчасове застосування положень т.з. економічної частини УАЄС, а саме застосуванню підлягають статті 14 та 19 Розділу III, Розділ IV (за винятками окремих статей), Розділ V – Глави 1, 6, 7, 12, 17, 18, 20, 26, 28 (за винятками окремих статей), Розділ VI, Розділ VII (окрім ч.1 ст. 479), Додатки з I по XXVI, Додаток XXVII (за винятком положень, що стосуються ядерної енергетики), Додатки з XXVIII по XXXVI (за винятком пункту 3 Додатку XXXII), Додатки з XXXVIII до XLI, Додатки XLIII та XLIV, Протоколи з I

по III [7]; 3) Рішенні Ради ЄС від 29 вересня 2014 р. № 2014/691/EU, відповідно до якого, тимчасове застосування Розділу IV розпочнеться з 1 січня 2016 р. [8].

Відповідні положення УАЕС, окрім Розділу IV, тимчасово застосовуються вже з 1 листопада 2014 р. Відстрочення застосування Розділу IV (основного розділу УАЕС, присвяченого економічним відносинам) було політично пов'язано із взаємовідносинами України з РФ, а також з необхідністю підтримки стабілізації економіки України: до 31 грудня 2015 р. було прийнято рішення про застосування односторонніх преференційних заходів, які ЄС вже почало застосовувати по відношенню до України, а також було продовжено дію преференційного режиму торгівлі між РФ і Україною в рамках зони вільної торгівлі СНД [9]. З урахуванням наведеного вже тоді можна було прогнозувати, що юридично процес ратифікації УАЕС не завершиться до 31 грудня 2015 р., що, навіть за умови завершення ратифікації УАЕС усіма державами, не знайде свого прояву у вигляді здачі депозитарію ратифікаційної грамоти Європейського Союзу як окремого суб'єкта ратифікації. Це було зумовлено складною політичною та економічною ситуацією в Україні, неформальною домовленістю між Україною, ЄС та РФ не застосовувати до 2016 р. Розділ IV УАЕС, а також наявністю вищезгаданого Рішення Ради ЄС №2014/691/EU.

На теперішній час, не зважаючи на вищезазначені труднощі, Рада ЄС завершила процес ратифікації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Угода про асоціацію Україна-ЄС набула чинності в повному обсязі 1 вересня 2017 р.: «...Українські підприємства отримують стабільний і передбачуваний преференційний доступ до найбільшого ринку в світі з більш ніж 500 мільйонами споживачів. Підприємства ЄС можуть отримати вигоду з більш легкого доступу до українського ринку і налагодити нові відносини з українськими постачальниками і партнерами. Перші конкретні результати реалізації Угоди вже можна побачити: експорт України в ЄС збільшився. Угода про асоціацію охоплює більшість реформ, що проводяться Україною з 2014 року, і являє собою дорожню карту для процесу реформ в Україні.» Верховний представник ЄС Федеріка Могеріні сказала: «Сьогодні ми, нарешті, добиваємося того, над чим ми працюємо в останні роки: більш тісний зв'язок між Європейським Союзом і Україною. Це означає більш тісні зв'язки між нашими громадянами, великими ринками і більше можливостей для бізнесу та

підприємств, розширення обміну досвідом, інформацією та досвідом. Це показує, що ми поділяємо ті ж цілі і що український народ може розраховувати на підтримку і співпрацю Європейського Союзу на майбутні роки» [10].

Література:

1. УАЕС про асоціацію Україна-ЄС: дороговказ реформ : EU-Ukraine Association agreement guideline for reforms [Текст] / упоряд. О. Сушко та ін. Б.м. : Ін-т Євро-Атлантичного співробітництва, 2012. – 115 с.
2. Петров Р. А. Транспозиция «acquis» Европейского Союза в правовые системы третьих стран : монография [Текст] / Р. А. Петров. – К. : Изд-во «Истина», 2011. – 384 с.
3. Про ратифікацію УАЕС про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Текст]: Закон України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII // Відомості Верховної Ради України від 03.10.2014. – 2014. – № 40. – Ст. 2021.
4. Krivade A. European Parliament ratifies EU-Ukraine Association Agreement [Electronic resource] / Agnese Krivade // European Parliament website. – Mode of access: http://www.europarl.europa.eu/pdfs/news/expert/infopress/20140915IPR62504/20140915IPR62504_en.pdf.
5. Хорольский Р. Б. Вступление в силу Соглашения об ассоциации: когда, как и почему [Электронный ресурс] / Р. Б. Хорольский // ZN.UA. – Режим доступа: <http://gazeta.zn.ua/internal/vstuplenie-v-silu-soglasheniya-ob-assotsiatsii-kogda-kak-i-pochemu-.html>. – Назва з екрана.
6. Council Decision № 2014/295/EU of 17 March 2014 on the signing, on behalf of the European Union, and provisional application of the Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part, as regards the Preamble, Article 1, and Titles I, II and VII thereof [Electronic resource] / EUR-Lex. – Mode of access: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/NOT/?uri=CELEX:32014D0295>
7. Council Decision № 2014/668/EU of 23 June 2014 on the signing, on behalf of the European Union, and provisional application of the Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part, as regards Title III (with the exception of the provisions relating to the treatment of third-country nationals legally employed as workers in the territory of the other Party) and Titles IV, V, VI and VII thereof, as well as the related Annexes and Protocols [Electronic resource] / EUR-Lex. – Mode of access: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1427041635689&uri=CELEX:32014D0668>
8. Council Decision № 2014/691/EU of 29 September 2014 amending Decision 2014/668/EU on the signing, on behalf of the European Union, and

- provisional application of the Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part, as regards Title III (with the exception of the provisions relating to the treatment of third-country nationals legally employed as workers in the territory of the other Party) and Titles IV, V, VI and VII thereof, as well as the related Annexes and Protocols [Electronic resource] / EUR-Lex. – Mode of access: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/NOT/?uri=CELEX:32014D0691&qid=1427045008889>.
9. Про відстрочку застосування торговельної частини УАЄС про асоціацію запросила Україна – Фюле [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://ukr.segodayna.ua/politics/pnews/ob-otsrochke-primeneniya-torgovoy-chasti-soglasheniya-ob-associacii-poprosila-ukraina-fyule-552593.html>. – Назва з екрана.
 10. EU-Ukraine Association Agreement enters fully into force – An official website of the European Union [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/31591/EU-Ukraine%20Association%20Agreement%20enters%20fully%20into%20force. – Назва з екрана.